III. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

Za záujmové, t.j. priamo riešené územie navrhovanej činnosti je považovaný pozemok investora, v ktorom sa bude stavať nový logistický areál. Širšie územie navrhovanej činnosti, ktoré môže byť ovplyvnené navrhovanou činnosťou sú susediace okrajové časti obce Rakovo a Príbovce.

1 CHARAKTERISTIKA PRÍRODNÉHO PROSTREDIA, VRÁTANE CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

1.1 GEOMORFOLOGICKÉ POMERY

Podľa regionálneho geomorfologického členenia Slovenska záujmové územie zaraďujeme do Fatransko-Tatranskej oblasti, severnej časti geomorfologického celku Turčianska kotlina a oddielu Turčianske nivy - východný okraj nivy rieky Turiec.

V Turčianskej nive prevláda rovinatý typ reliéfu, smere k Lúčanskej Malej Fatre sa reliéf vlní. Územie bolo vytvorené erózno-akumulačnou činnosťou Turca v kvartéri a holocéne, nánosmi štrkových, piesčitých a kalových sedimentov. Nadmorská výška danej oblasti je 427 - 429 m n.m.

1.2 HORNINOVÉ PROSTREDIE

1.2.1 Geologická stavba

Záujmové územie sa nachádza v Turčianskej kotline na nízkej terase rieky Turiec. Na geologickej stavbe územia sa podieľajú horniny centrálnokarpatského paleogénu, neogénu a kvartéru.

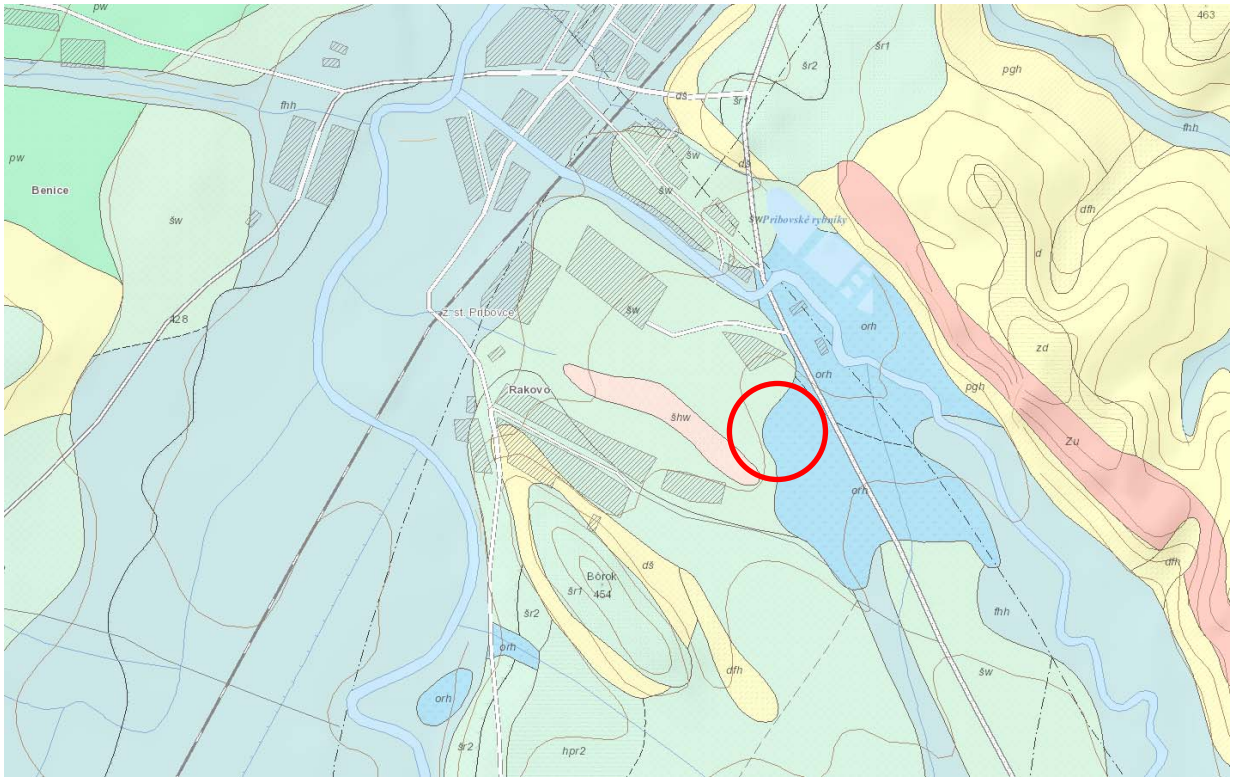
Kvartér
Horniny paleogénu a neogénu sú prekryté kvartérnymi sedimentmi. Kvartér je v záujmovom území zastúpený fluviálnymi sedimentmi vyvinutými vo forme aluviálnej nivy rieky Turiec. Ide o hrubé piesočnaté štrky netriedené, petrograficky rôznorodé s dobre opracovaným a sčasti navetralým materiálom s pokryvnou vrstvou piesčitých až ílovito-piesčitých hlín. Stupeň zahlinenia štrkov je premenlivý, prevažujú pomerne čisté, slabo zahlinené štrkopiesky. Priemerná veľkosť valúnov je od 5-8 cm, menej je zastúpená frakcia valúnov do 25 cm a ojedinele do 40 cm. Mocnosť kvartérnych sedimentov kolíše od 7 do 12 m.

Neogén
Podložie kvartéru tvoria neogénne vápnité íly až silty s polohami sladkovodných vápencov a karbonatických štrkov, vo vývoji tzv. martinských vrstiev (sarmat-panón).

Paleogén

Hlbšie podložie vytvárajú paleogénne sedimenty tzv. zubereckého súvrstvia, vo flyšovom vývoji (striedanie pieskovcov a ílovcov).

Obr. 1 Geologická mapa územia

Zdroj: mapový portál ŠGÚDŠ

LEGENDA:

Kvartér

orh organické sedimenty: rašeliny (slatiny a vrchoviská), humózne rašelinové hliny

šwh fluviálne sedimenty: štrky, piesčité štrky a piesky v nízkych terasách s pokryvom spraší a deluviálnych splachov

šw fluviálne sedimenty: štrky, piesčité štrky a piesky dnovej akumulácie v nízkych terasách

1.2.2 Inžinierskogeologická charakteristika

V zmysle Inžinierskogeologických máp Slovenska (Matula, M., 1989) patrí záujmové územie do regiónu neogénnych tektonických vkleslín, oblasti vnútrohorských kotlín – 54 Turčianska kotlina.

V rámci projektovej prípravy bol v území vykonaný podrobný inžinierskogeologický prieskum lokality (DRILL, s.r.o. Bratislava, 05/2021). V rámci prieskumu bolo realizovaných 31 vŕtaných sond V1 – V31.

Vŕtanými sondami VS-1 až VS-31 bolo zistené, že na geologickej stavbe skúmaného územia sa podieľajú pokryvné sedimenty kvartéru a neogénu. Kvartér je zastúpený nesúdržnými sedimentami fluviálneho komplexu a antropogénnymi sedimentami.

V mieste projektovaného objektu logistického centra a spevnených plôch sme vykonanými prieskumnými vrtmi VS-1 až VS-31 zistili nasledovné úložné pomery: povrchovú vrstvu územia tvorí v sondách VS-1 až VS-31 do hĺbky 0,30 až 0,80 m ornica O, respektíve pôdny horizont O. Prevažne dosahujú hrúbku 0,40 m. V sonde VS-27 tvorí povrch územia v mieste spevnenej plochy navážka Y, hrúbky 1,10 m. Kvartérne fluviálne sedimenty zrnitostne charakteru štrkov s prímesou jemnozrnnej zeminy G3 G-F s obliakmi až kameňmi prevažne do veľkosti 10 cm sme overili do hĺbky 2,50 až 3,80 m. Štrky sú stredne uľahnuté až uľahnuté, miestami do hĺbky 1 m sú kypré. Neogénne sedimenty - íly s nízkou až strednou plasticitou F6 CL-CI, pevnej a tvrdej konzistencie boli zistené vo vrtoch do konečnej hĺbky vrtov 6,00 až 10,00 m. Neogénne íly majú prevažne bridličnatý charakter, často ide o rozpadavé ílovce charaskteru spevnenej horniny triedy R5. V poloskalných bridličnatých ílovcoch bolo zistených niekoľko horizontov podzemnej vody. Miestami obsahovali lamíny až polohy piesku ílovitého S5 SC.

Hladina podzemnej vody bola vo fluviálnych sedimentoch počas vrtných prác narazená v rozsahu 0,90 až 1,60 a ustálená v rozsahu 0,90 až 1,60 m p.t. Prevažne sa hladina podzemnej vody nachádza v hĺbke 1,00 m p.t.

Hladiny podzemnej vody s neogénnych ílovcoch:
II. horizont: 4,40 až 9,10 m p.t.,
III. horizont: 5,80 až 8,90 m p.t.,
IV. horizont: 8,10 m p.t.

Radónový prieskum

V zmysle vyššie uvedeného prieskumu bol vykonaný aj radónový prieskum. Zhodnotenie radónového rizika na základe Vyhlášky 528 Ministerstva zdravotníctva Slovenskej Republiky zo 16. augusta 2007, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách na obmedzenie ožiarenia z prírodného žiarenia v súlade so Zákonom 355/2007 Z. z., zo dňa 21. 6. 2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov a STN 72 1001 Klasifikácia zemín a skalných hornín.
Na základe výsledkov meraní objemovej aktivity ^{222}Rn v pôdnom vzduchu a hodnotenia radónového rizika plochy zástavby objektu môžeme konštatovať nasledovné:

- hodnota III. kvartilu nameraných hodnôt objemovej aktivity radónu ^{222}Rn dosiahla v priemere hodnotu 17,25 kBq.m^{-3}, prekročila odvodenú zásahovú úroveň 10,00 kBq.m^{-3}. Kategória radónového rizika je podľa normy STN 73 0601 stredná. Je nutné vykonať protiradónové stavebné opatrenia. Prognózy radónového rizika (Atlas krajiny SR, 2002) patrí územie na hranicu zóny nízkeho a stredného radónového rizika.

1.2.3 Geodynamické javy

V posudzovanom území nie je dokumentovaný výskyt geodynamických javov charakteru svahových pohybov. V širšom území sa v menšej miere uplatňuje veterná erózia.

Seizmicita územia

V zmysle „Mapy seizmických oblastí“ (STN 73 0036) sa lokalita nachádza v pásme, v ktorom maximálna intenzita seizmických otrasov nepresiahne hodnotu 7° stupnice makroseizmickej intenzity MSK-64.

1.2.4 Ložiská nerastných surovín

V bezprostrednom okolí posudzovanej lokality sa ložiská nerastných surovín nevyskytujú.

1.3 KLIMATICKÉ POMERY

Z klimatického hľadiska patrí kotlinová časť Turca do mierne teplej a mierne vlhkej klimatickej oblasti.

Pre mierne teplú oblasť je charakteristický počet letných dní pod 50 (teplota 25°C a viac), s priemernou teplotou v januári -4° C, v júli +18°C. V hodnotenom území padne priemerne 780 mm zrážok ročne.

Veterné pomery

Z hľadiska možnej prašnosti a rozptylových podmienok je dôležitým prvkom smer a rýchlosť vetra. Prevládajúcimi smermi vetra v riešenom území sú severozápadné a severovýchodné.

Tab.1 Priemerná rýchlosť vetra v stanici Martin v m/s

pozorované	Rýchlosť vetra [m.s^{-1}]													
obdobie	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok	Vegetač obd.(IV-IX)
1997-2008	1,8	2,0	2,0	1,7	1,7	1,5	1,3	1,1	1,2	1,3	1,5	1,6	1,6	1,4

Zdroj: SHMÚ

Tab.2 Priemerné hodnoty prevládajúcich smerov vetra v stanici Martin v rokoch 1999-2008 v %

S	SV	V	JV	J	JZ	Z	SZ	bezvetrie
20,54	9,95	5,68	3,7	18,78	7,14	5,42	3,71	25,08

Zdroj: SHMÚ

1.4 VODA

1.4.1 Povrchové vody

Záujmové územie patrí do povodia rieky Turiec, ktorá preteká cca 800-1000 m západne od riešeného územia. Rieka Turiec je súčasťou povodia stredného toku rieky Váh. V zmysle prílohy č. 1 vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z.z. je Turiec zaradený do zoznamu vodohospodársky významných vodných tokov.

Podľa režimu odtoku patria toky riešeného územia do vrchovinno-nížinnej oblasti s dažďovo-snehovým typom odtoku. Pre túto oblasť je charakteristická akumulácia vôd v mesiacoch december až február, vysoká vodnosť v marci až apríli, najvyššie prietoky recipienty dosahujú v marci (IV > II), najnižšie sa vyskytujú v septembri, podružné zvýšenie vodnosti koncom jesene a začiatkom zimy je výrazné. Hlavný tok Turčianskej kotliny rieka Turiec je silno ovplyvnený okolitou horskou oblasťou územia, recipient Turiec v riešenom území predstavuje tok s charakterom odtoku typu režimu odtoku snehovo-dažďovým, pre ktorý je charakteristická akumulácia vôd v mesiacoch november až február, vysoká vodnosť v marci až máji, najvyššie prietoky recipient dosahuje v apríli (V > III, V < III), najnižšie prietoky sa vyskytujú v januári až februári a v septembri až októbri, podružné zvýšenie vodnosti koncom jesene a začiatkom zimy je menej výrazné.

Lokalita je priamo odvodňovaná Blatnickým potokom, ktorý je pravostranným prítokom rieky Turiec. Potok preteká cca 20 m od severného okraja záujmového územia. V zmysle prílohy č. 1 vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z.z. je Blatnický potok zaradený do zoznamu vodohospodársky významných vodných tokov.

Vodné plochy

Severovýchodne od okraja lokality logistického centra vo vzdialenosti cca 140 m sa nachádzajú Príbovské rybníky, ktoré slúžia na chov rýb.

1.4.2 Podzemné vody

Hydrogeologické pomery sú podmienené geologickou stavbou predmetného územia, t. j. prakticky nepriepustným ílovitým podložím a dominantnou pozíciou najpriepustnejšieho a vododonosného súvrstvia, ktorým sú štrky. Tieto sú výrazne priepustné ($k_f = 10^{-2}$-10^{-4} m.s^{-1}), čo umožňuje v nich výskyt podzemnej vody s voľnou hladinou v hĺbke 4-6 m p.t. Jej úroveň je v priamej hydraulickej závislosti na regulovanom prietoku rieky Turiec. V jarných mesiacoch pri vysokých prietokoch dochádza k dotácii podzemných vôd riečnou vodou. Generálny smer prúdenia podzemnej vody má orientáciu VJV-ZSZ.

Hladina podzemnej vody bola vo fluviálnych sedimentoch počas vrtných prác (maj 2021) narazená v rozsahu 0,90 až 1,60 a ustálená v rozsahu 0,90 až 1,60 m p.t. Prevažne sa v posudzovanom území hladina podzemnej vody nachádza v hĺbke 1,00 m p.t.

Hladiny podzemnej vody s neogénnych ílovcoch:
II. horizont: 4,40 až 9,10 m p.t.,
III. horizont: 5,80 až 8,90 m p.t.,
IV. horizont: 8,10 m p.t.

Režim podzemných vôd je ovplyvňovaný stavom v povrchovom toku, s ktorým sú v hydraulickej spojitosti.

V rámci geologického prieskumu bola pre overenie hydraulických vlastnosti prostredia na hydrogeologickom vrte MS-1 a MS-2 urobená čerpacia skúška. Z výsledkov vyplynuli nasledovné hodnoty koeficientu fitlrácie a transmisivity pre vrty: :

Tab.3 údaje o vrtoch MV1 a MV2

Vrt	hladina pred čerpaním (m p.t.)	výdatnosť Q ($l.s^{-1}$)	dosiahnuté zníženie s (m)	dosah vyvolanej depresie R (m)	koeficient filtrácie podľa Dupuita k_f ($m.s^{-1}$)	koeficient transmisivity T ($m^2.s^{-1}$)
MS-1	1,32	0,55	0,60	8,10	$3,79.10^{-4}$	$6,75.10^{-4}$
MS-2	1,13	1,87	2,07	46,5	$8,84.10^{-4}$	$1,83.10^{-3}$

Z tabuľky vidieť, že prostredie zvodnených štrkov je dobre priepustné ale podľa skúseností na danej lokalite vertikálne a aj horizontálne veľmi nerovnorodé. Striedajú sa polohy viac priepustné a menej priepustné v horizontálnom aj vertikálnom smere.
Odporúčaná výdatnosť vrtu MS2 je 1,0 l/s a odporúčaná vsakovacia kapacita vrtu (MS2) je 0,8 l/s.

1.4.3 Minerálne a termálne vody

Záujmové územie sa nachádza mimo ochranného pásma II. stupňa prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd v Martine, ktoré bolo vyhlásené vyhláškou Ministerstva zdravotníctva SR č. 341/2010 Z.z.

1.4.4 Vodohospodársky chránené územia

Posudzované územie nie je súčasťou žiadneho vodohospodársky chráneného územia alebo pásma hygienickej ochrany vodného zdroja. Zdroje pitnej vody pre okres Martin sa nachádzajú v Malej Fatre a hlavne vo Veľkej Fatre, ktorá bola vyhlásená za chránenú oblasť prirodzenej akumulácie vôd (nariadenie vlády SSR č. 13/1987 Zb.).

1.5 PÔDA

V záujmovom území sa vyskytujú nivné pôdy vyvinuté na nekarbonátogénnych nivných sedimentoch. Na svahoch Turčianskej kotliny budovaných horninami flyša sa najčastejšie vyskytujú hnedé pôdy často oglejené. Pôdnym typom územia záujmovej lokality a jej blízkeho okolia sú fluvizeme, pôdny druh: piesočnatohlinité pôdy, stredne až silno štrkovité (obsah štrku v povrchovom horizonte 25-50 %, hlbšie nad 50 %). Charakteristický je plytký pôdny profil (do hĺbky 0,3 m).

Záujmové územie v severnej časti v areály bývalej nábytkárne je evidované ako zastavaná plocha a nádvoria v mieste bývalej nábytkárskej firmy, zvyšok navrhovaného logistického areálu tvorí poľnohospodárska pôda s funkciou trvalých trávnatých porastov.

Územie je tvorené nasledovnými bonitnými pôdno-ekologickými jednotkami (BPEJ):

BPEJ	Trieda kvality
0733065	7

Obr.2 Výrez z mapy bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek

Zdroj: mapový portál VÚPOP

1.6 BIOTA

1.6.1 Flóra a vegetácia

Na základe fytogeografického členenia Slovenska (Atlas SSR, 1980) územie Turčianskej kotliny patrí do:

⇒ oblasti Západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*)

⇒ obvodu flóry vnútrokarpatských kotlín (*Intracarpaticum*)

⇒ okresu Turčianska kotlina

Súčasný stav vegetácie oproti potenciálnej vegetácii dotknutého územia je výrazne pozmenený. Pôvodná vegetácia bola z rôznych dôvodov odstránená napr. výstavbou budov a komunikácií a nahradená sekundárnymi spoločenstvami – mestská zeleň, resp. ruderálnymi a antropogénne degradovanými rastlinnými spoločenstvami.

Pôvodné rastlinné spoločenstvá sa zachovali len ostrovčekovite a v refúgiách (napr: brehový porast Turca a Blatnický potok) mimo riešeného územia a v súčasnosti plnia významné krajinno-ekologické a stabilizačné funkcie v krajine.

Samotná plocha navrhovaného logistického parku je sčasti zastavaná objektom bývalej výrobne ohýbaného nábytku, zvyšok je nezastavaný a porastený trávnatým porast, vo východnej časti vedľa jestvujúceho objektu sa nachádza 6 ks drevín s prevahou brezy. Ďalšie dreviny (tuje) sa nachádzajú v severnej časti v oplotenej záhrade, kde je umiestnený obytný objekt.

1.6.2 Fauna

V širšom riešenom území sa uplatňujú zoocenózy:

- hydrických biotopov stojatých vôd (periodické vody, mláky, rybníky, prirodzené i umelé depresie rôzneho charakteru a typu),
- hydrických biotopov tečúcich vôd (rieka Turiec a Blatnický potok)
- nelesnej stromovej a krovinnej vegetácie (brehové porasty, remízky, medze a kroviny, líniová vegetácia rôzneho typu),
- priemyselných areálov – hlavne ruderálne spoločenstvá,
- ľudských sídiel (budovy, parky, záhrady, ruderálne spoločenstvá).

Faunu priamo riešeného územia tvoria prevažne kozmopolitné synantropné druhy viazané na zastavané územie, priemyselné objekty a v širšom území voľnú poľnohospodársku krajinu, miestami sa tu objavia i vzácnejšie druhy živočíchov (sezónny migranti – zástupcovia avifauny). Druhovú diverzitu územia zvyšujú prítomné významnejšie krajinotvorné prvky (lesíky, okolia recipientov, nelesná stromová vegetácia a pod.).

Fauna hodnoteného územia je typická pre poľnohospodársky využívané polia, na ktoré sú naviazané najmä druhy: zajac poľný (*Lepus lepus*), hraboš poľný (*Microtus arvalis*), krt obyčajný (*Talpa europea*), lasica obyčajná (*Mustela nivalis*), srnec lesný (*Capreolus capreolus*), bažant poľovný (*Phasianus colchicus*), diviak lesný (*Sus crofa*), líška obyčajná (*Vulpes vulpes*).

V hodnotenom území prebieha migrácia živočíchov naviazaných na vodné spoločenstvá pozdĺž vodných tokov, na pobrežné spoločenstvá a vodné toky sú naviazané druhy: vydra riečna (*Lutra lutra*), dulovnica väčšia (*Neomys fodiens*). Z vtáctva sú na brehové porasty naviazané druhy:

kačica obyčajná (*Anas platyrhychos*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*), trasochvost biely (*Motacilla alba*), kúdelníčka lužná (*Remiz pendulinus*), žltochvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*), muchárik čiernohlavý (*Ficedula hypoleuca*) a iné, z netopierov: netopier obyčajný (*Myotis myotis*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*). Zo zástupcov batrachofauny sú prítomné: skokan hnedý (*Rana temporaria*), ropucha obyčajná (*Bufo bufo*). Zo zástupcov plazov sa vyskytuje užovka obojková (*Natrix natrix*).

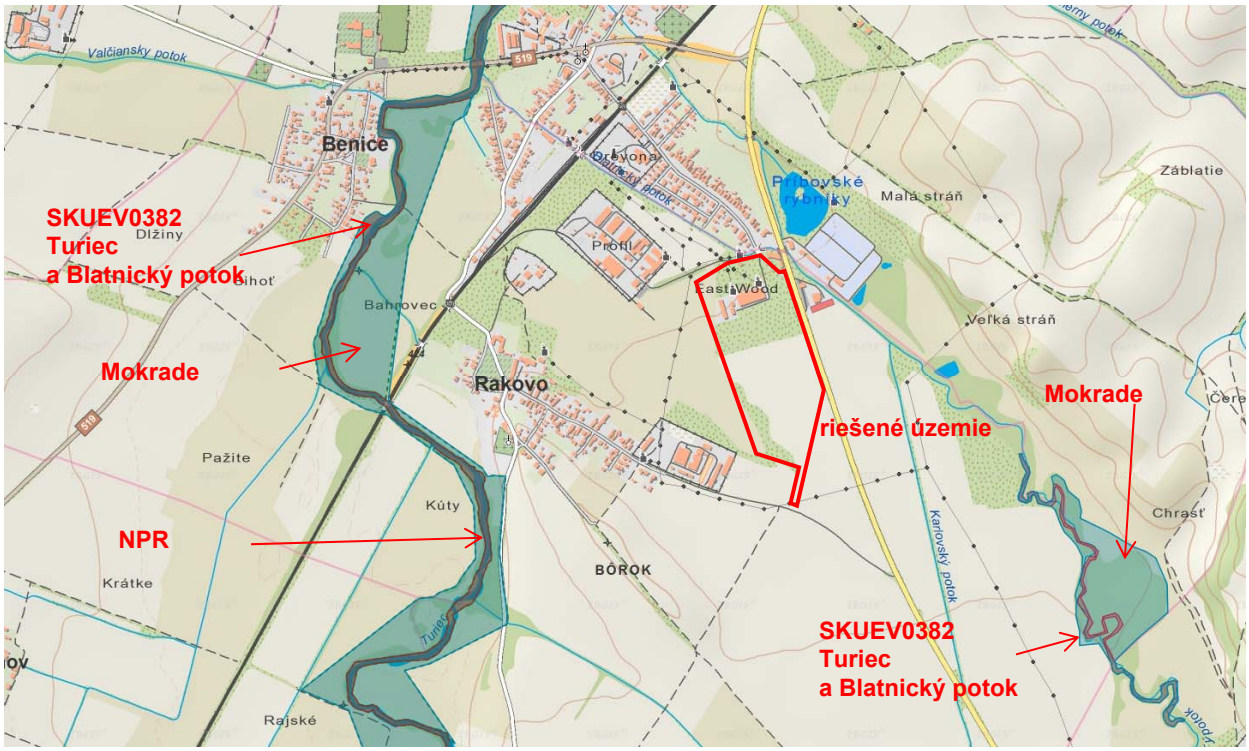
1.7 CHRÁNENÉ ÚZEMIA

1.7.1 Územná ochrana prírody

Západne o lokality logistického centra vo vzdialenosti 800-1 000 m sa nachádza Národná prírodná rezervácia (NPR) Turiec, kde platí 4. stupeň ochrany. NPR sa viaže na meandrujúce koryto rieky Turiec. Účelom vyhlásenia chráneného územia a jeho ochranného pásma je zachovať prirodzený charakter vodného toku a zabezpečiť ochranu jestvujúcej sprievodnej vegetácie a viacerých chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov, časť rieky Turiec a Blatnického potoka sú súčasťou Ramsarskej lokality – Mokrade Turiec.
Posudzovaná lokalita nie je súčasťou, ani nezasahuje do žiadneho chráneného územia vyčlenenom v sústave Natura 2000. Najbližšími prvkami sústavy Natura 2000 sú nasledovné územia:

- chránené vtáčie územie (CHVÚ) SKCHVU0113 Malá Fatra, cca 3,4 km západne od posudzovanej lokality
- územie európskeho významu (ÚEV) SKUEV0382 Turiec a Blatnický potok, cca 1000 m západne od posudzovanej lokality. Okrem rieky Turiec sú 2 úseky vymedzené na toku Blatnický potok, ale mimo dosahu navrhovaného logistického centra.

Obr.3 Lokality chránených území a území sústavy Natura 2000

Zdroj: http://webgis.biomonitoring.sk/

1.7.2 Druhová ochrana prírody

V záujmovej lokalite nebol zaznamenaný trvalý výskyt žiadnych chránených druhov rastlín ani živočíchov. Výskyt chránených, prioritných alebo ohrozených druhov živočíchov je najbližšie viazaný na okolité plochy a línie nelesnej drevinnej vegetácie v blízkom okolí, ktoré dávajú predpoklad hniezdenia viacerých významných druhov avifauny ale i iných skupín živočíchov. Podobne z pohľadu potenciálneho výskytu chránených vzácnych a ohrozených druhov živočíchov je významný ekosystém rieky Turiec.

1.7.3 Chránené stromy

Priamo v lokalite sa nenachádza žiadny chránený strom.

2 KRAJINA, KRAJINNÝ OBRAZ, STABILITA, OCHRANA KRAJINY, SCENÉRIA

2.1 ŠTRUKTÚRA KRAJINY A VYUŽITIE ÚZEMIA

Základné prvky súčasnej krajinnej štruktúry identifikované v hodnotenom území sú:

Lesná vegetácia

- v riešenom území sa nenachádza

Nelesná drevinná vegetácia

- plochy a línie s výskytom stromovej a kríkovej vegetácie, solitéry
- brehové porasty tokov územia – Turiec a Blatnický potok

Poľnohospodárska pôda

- orná pôda a trvalé kultúry – veľkobloková orná pôda, maloplošná orná pôda, trvalé trávne porasty
- trvalé trávne porasty - rôzne typy lúčnych biotopov (lúky, pasienky, nevyužívané zarastené plochy apod.)

Vodné toky a plochy

- hydrické biotopy – Turiec a Blatnický potok s menšími prítokmi

Sídelné plochy a ich štruktúry

- súčasťou širšieho okolia je intravilán obce Rakovo a Príbovce.

Priemyselné a poľnohospodárske areály

- priemyselná zóna areálu pôvodnej firmy Profil Rakovo a PD Gader

Rekreačné, športové a kultúrne prvky

- futbalové ihrisko obce Rakovo.

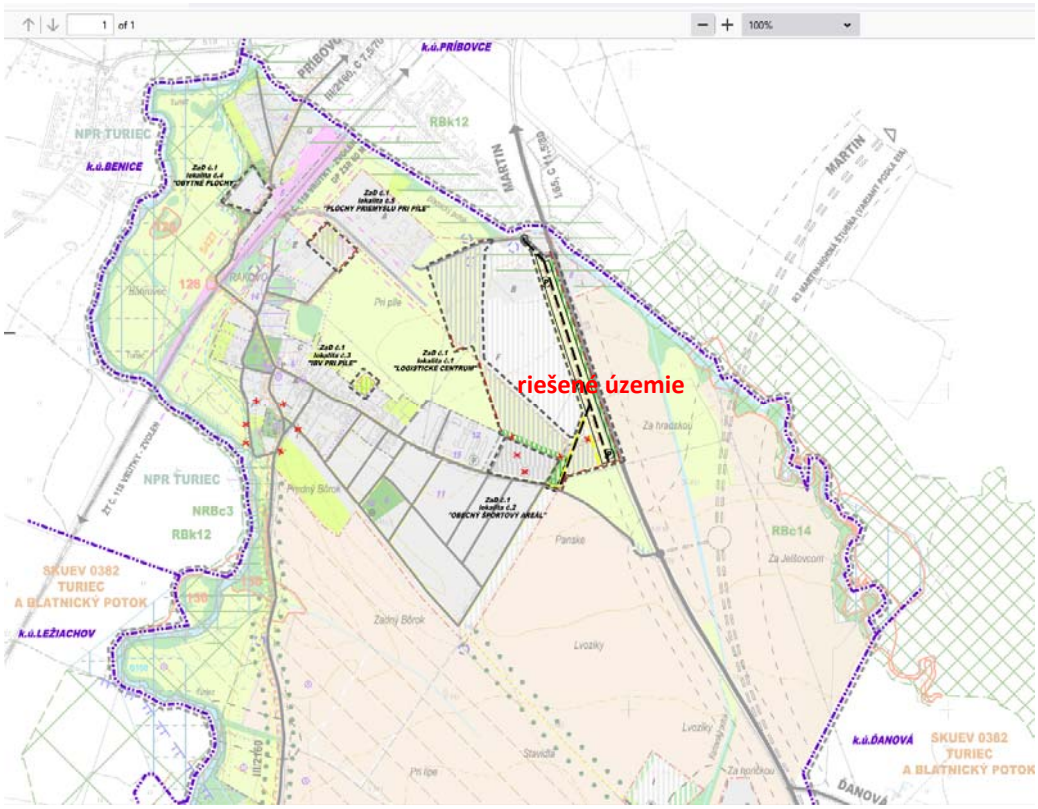
Dopravné prvky

- riešené územie je dopravne napojené miestnou komunikáciou odbočkou z cesty I/65.

2.2 PRVKY ÚZEMNÉHO SYSTÉMU EKOLOGICKEJ STABILITY

V zmysle § 2 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa za územný systém ekologickej stability považuje taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu.

Obr.4 Výsek z výkresu ochrany prírody a tvorby krajiny (ÚPN obce Rakovo ZaD č. 1, 2021)

Najbližším významným prvkom ÚSES je nadregionálny hydrický biokoridor rieky Turiec, vo vzdialenosti cca 1000 m západne a regionálny biokoridor Blatnický potok cca 140 m severovýchodne od okraja navrhovaného logistického centra.

3 OBYVATEĽSTVO, JEHO AKTIVITY, INFRAŠTRUKTÚRA A KULTÚRNO-HISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

3.1 OBYVATEĽSTVO

Tab.4 Vývoj počtu obyvateľov v obci Rakovo

Sídlo	1970	1980	1991	1999	2001	2002	2009	2011	2012	2014	2015
Rakovo	372	323	259	255	294	307	325	311*	322	333	354

*údaj ku dňu sčítania v r. 2011
Zdroj. www.statistics.sk.

Vo vývoji obyvateľstva od roku 1970, kedy obec ako z tabuľky vidieť, dosiahla najvyšší počet obyvateľov sa striedajú roky miernych prírastkov s miernymi úbytkami. Po roku 2001 až po súčasnosť ide o roky miernych prírastkov. Za rok 2015 predstavoval celkový prírastok + 21 obyvateľov, z toho +4 z prirodzeného prírastku a +17 prírastok prisťahovaním. K 1.1.2021 má obec Rakovo 383 trvalo bývajúcich obyvateľov.

Tab.5 Štruktúra obyvateľstva obce Rakovo podľa charakteristických vekových skupín

Rok	Počet obyvateľov							
	spolu	predproduktívni		produktívni		poproduktívni		Index vitality
		počet	%	počet	%	počet	%	
2007	322	53	16,46	203	63,04	66	20,50	80,30
2014	333	51	15,32	239	71,77	43	12,91	118,60

Zdroj:. www.statistics.sk

Pomery medzi predproduktívnou, produktívnou a poproduktívnou skupinou obyvateľstva vypovedajú o miere perspektívnosti sídelnej populácie. Zo štruktúry obyvateľstva obce Rakovo podľa základných vekových skupín bol zrejmý pokračujúci pokles detskej zložky ako dôsledok znižujúcej sa pôrodnosti. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi predstavuje však situácia v sídle zlepšenie stavu. V dôsledku pozitívnej migrácie – sídlo poskytuje priestor pre IBV, narastá počet prisťahovalých. Nárast bol najmä v produktívnej vekovej skupine, ale mierne zlepšenie nastalo aj v predproduktívnej vekovej skupine a súčasne v poproduktívnej vekovej skupine bol zaznamenaný pokles. Táto zmena sa pozitívne prejavila na indexe vitality. Kým v rokoch 2007 išlo o populáciu regresívneho charakteru (index vitality nižší ako 100), tak v r. 2014 už môžeme na základe indexu vitality charakterizovať populáciu ako stagnujúcu až stabilizovanú. Ak by tento trend pokračoval, v sídle by došlo k omladeniu populácie. Priemerný vek r. 2014 bol v sídle 39,69 rokov.

Podľa posledného sčítania obyvateľov. Domov, bytov v roku 2011 prevládalo v sídle obyvateľstvo slovenskej národnosti (96,14 %), rímskokatolíckeho (44,37 %) a evanjelického vierovyznania (24,24 %) a bez vyznania bolo 23,47 %. Domový fond predstavovalo 115 domov, z toho obývaných 97. Z toho bolo 95 RD a 2 iné domy. Počet obývaných bytov v rodinných domoch predstavovalo 102 bytov.

Zamestnanosť

Podmienky pre čiastočnú zamestnanosť obyvateľov vytvára i samotná obec. V úrovni ekonomickej aktivity sa výrazne prejavujú väzby na hospodársku základňu blízkych okresných miest Martina a Turčianskych Teplíc, kde pracuje prevažná časť ekonomicky aktívnej časti obyvateľstva.

Obyvatelia riešeného územia sú zamestnaní predovšetkým v priemysle, službách a v poľnohospodárstve. Podľa sčítania obyvateľov v rolu 2011 bolo v sídle 149 EAO, Podiel k trvale bývajúcemu obyvateľstvu bol 47,91 %. K dátumu sčítania bolo v sídle 22 nezamestnaných.

Transformácia ekonomiky mala negatívny dopad na osídlenie v študovanom regióne. Charakterizoval ju úbytok pracovných príležitostí a výrazná migrácia obyvateľstva mimo okres i región. Investície v regióne Turca a Žiliny v posledných rokoch priaznivo ovplyvnili vývoj zamestnanosti aj v okrese Martin. Globálne turbulencie v ekonomike aj vplyvom pandémie ovplyvnila dianie aj v riešenom území, čo sa prejavilo i vo vývoji nezamestnanosti. Zatiaľ čo miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Martin v auguste 2008 predstavovala 4,78 %, v auguste 2012 to bolo 9,27 %, za august 2013 to bolo až 11,11 % a v auguste 2020 to bolo vplyvom pandémie 5,34. Miera evidovanej nezamestnanosti uvádzaná za okres Martin na webovej stránke UPSVAR za jún 2021 predstavovala 5,73 %, čo v porovnaní z predchádzajúcimi rokmi, je mierne zhoršenie s čím súvisí pomalší rast ovplyvnený pretrvávajúcimi pandemickými opatreniami.

3.2 SÍDLA

Podľa ÚPN-VÚC Žilinského kraja leží obec Rakovo vedľa rozvojovej osi III. stupňa (Martin - Turčianske Teplice -Banská Bystrica - Žiar nad Hronom - Zvolen), leží v Turčianskej kotline, 10 km južne od Martina. Obec obklopujú pohoria Malej a Veľkej Fatry a preteká rieka cez ňu rieka Turiec a Blatnický potok. Písomne je obec doložená z roku 1244 ako Rakouch, Ďalšie názvy obce sú doložené ako Rakouch (1351), Rakov (1489), Rakowfalwa (1543), Rakowa (1622), Nagy Rokó alias Rakowo (1736), Welke Rakowo (1773), Rakovo (1920); maďarsky Nagyrákó. V roku 1785 mala 35 domov a 237 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. V roku 1902 bola k obci pripojená Lehôtka. K Rakovu patrí aj majer Stariny.

V súčasnosti je Rakovo sídlom lokálneho významu, je sídlom obecného úradu a pre svojich obyvateľov zabezpečuje základné vybavenie v oblasti sociálnych, zdravotníckych, kultúrnych potrieb. Obec možno charakterizovať ako typické vidiecke sídlo, s typom zástavby formovanej pri vodnom toku. Zástavba v katastrálnom území sa rozvinula v jednom základnom priestore, kde na najstaršiu zástavbu pri kostole priamo nadväzuje výstavba aj z posledného obdobia. V tejto časti sa nachádza aj kompletná základňa občianskej vybavenosti obce (obchod, služby, cirkevné stavby, šport, administratíva) rozptýlená v rámci existujúcej zástavby.

Sídlo svojou polohou a prírodnými danosťami má predpoklady pre svoj ďalší rozvoj. Má predpoklady pre rozvoj bývania (IBV), individuálnej rekreácie, zariadení cestovného ruchu s hospodárskym zázemím v poľnohospodárskej rastlinnej výrobe, priemyselnej výrobe a službami v cestovnom ruchu.

3.3 PRIEMYSEL

Priemyselná výroba v obci má zastúpenie v podobe drobných výrobných remeselných činností a služieb (drevovýroba, spracovanie dreva, stolárstvo, sklenárstvo, obrábanie kovov, predaj vozidiel). Z firiem vyvíjajúcich činnosť v území možno spomenúť napr. SFG Holding s.r.o. Rakovo, INPEX MT, s.r.o., AGRI TRADE, TTS s.r.o. Martin. Významnejšie zastúpenie priemyselnej výroby je v okresnom meste Martin.

3.4 POĽNOHOSPODÁRSTVO A LESNÉ HOSPODÁRSTVO

Štruktúra pestovania plodín zodpovedá pôdno - klimatickým podmienkam územia. Rastlinná výroba je prioritne zameraná na výrobu objemových krmovín z trvalo -trávnych porastov a krmovín na ornej pôde. Je zameraná na trhovú plodinu zemiaky a kŕmne obilniny ako sú pšenica, raž, jačmeň jarný, ovos a repku olejnatú. Živočíšna výroba je zameraná na výrobu surového kravského mlieka, hovädzieho mäsa, ovčieho a kozieho mlieka a tradičných výrobkov z neho (syr, bryndza, korbáčiky a iné). Doplnkovou výrobou je chov ošípaných a hydiny.

Celková výmera katastrálneho územia obce Rakovo je 5 415 103 m^2, z toho na PPF (poľnohospodársky pôdny fond) spolu pripadá 4 732 150 m^2, čo je až 87,39 %. V PPF orná pôda predstavuje 62 %, 36%

trvalý trávnatý porast a 2% pripadá na záhrady. V území ďalej 149 008 m^2 pripadá na vodné plochy, 433 429 m^2 na zastavané plochy, 74 707 m^2 na ostatné plochy a najmenej – 25 809 m^2 tvoria lesné pozemky.

Poľnohospodárska výroba je lokalizovaná na existujúcich plochách a v dvoch hospodárskych dvoroch. Hospodársky dvor PD Gader v dotyku s intravilánom obce – (v útlme živočíšna výroba) a Ekologické družstvo Lehôtka – južne od obce. V území vyvíjajú činnosť aj SHR.

Posudzovanú lokalitu predstavuje zelená plocha vedená ako trvalý trávnatý porast medzi cestou a zastavanú plochu (areál bývalej firmy EASTWOOD, s.r.o.).

Realizáciou zámeru dôjde k záberu poľnohospodárskej pôdy, ktorý sa musí riadiť ustanoveniami zákona NR SR č. 220/2004 Z.z.o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy. Do záujmového územia iné poľnohospodárske aktivity nezasahujú.

Územie sa vyznačuje nízkou lesnatosťou. Len 4 % z nepoľnohospodárskej pôdy pripadá na lesné pozemky, na ktorých porast tvoria najmä zmiešané lesy s prevahou listnatých stromov, hlavne buku a javoru, z ihličnanov sa vyskytujú prevažne smreky. Posudzovaná lokalita nie je súčasťou lesných pozemkov.

3.5 SLUŽBY

Obec Rakovo poskytuje škálu služieb pokrývajúcich základné potreby svojich obyvateľov. V administratívnej oblasti je obec sídlom OcÚ. V sídle sa nachádza kultúrny dom, knižnica, zdravotné stredisko, dom smútku, predajňa potravín a zmiešaného tovaru, pohostinstvo. Pre deti predškolského a školského veku slúži MŠ v Príbovciach a ZŠ v Beniciach.

Vyššiu vybavenosť poskytuje blízke okresné mesto Martin.

3.6 INFRAŠTRUKTÚRA

3.6.1 Doprava

V širšom skúmanom území sa nachádzajú nasledovné druhy dopravy:

automobilová doprava

- Cesta I/65 - Martin - Kremnica - Žiar nad Hronom,
- Cesta II/519 Martin- Príbovce - Prievidza
- cesta III/5197.

železničná doprava

- Obcou prechádza železničná trať č. 170 Martin – Horná Štubňa.

letecká doprava

- Najbližšie letecké spojenie je možné zo Žiliny a Sliača. V Tomčanoch sa nachádza športové letisko. V Košťanoch n/T je športové letisko pre poľnohospodárske účely, ľahké motorové a bezmotorové lietadlá momentálne nevyužívané pre tieto účely.

3.6.2 Inžinierske siete

V riešenom území sa nachádzajú všetky inžinierske siete. Kanalizácia bola vybudovaná okolo roku 2016 a odpadové splaškové vody sú odvádzané do čistiarne odpadových vôd vo Vrútkach. Zásobovanie pitnou vodou je zo skupinového verejného vodovodu v správe TURVOD a.s.

Elektrickou energiou je obec zásobovaná prostredníctvom 22 kV vedenia na betónových stožiaroch, miestami drevených, pätkových. Dodávka elektrického prúdu je zabezpečená cez 2 trafostanice. Obec Rakovo je plne plynofikovaná. Na plyn sú napojené všetky domácnosti.

3.6.3 Odpadové hospodárstvo

Obec Rakovo neprevádzkuje vlastné zariadenie na zhodnotenie, úpravu a zneškodnenie odpadov. Zneškodnenie odpadov zabezpečuje prostredníctvom oprávnenej organizácie (v súčasnosti Brantner Fatra, s.r.o. Martin), ktorá vykonáva zber, prepravu a zneškodnenie odpadov na skládke odpadov Martin - Kalnô. V súčasnosti obec organizuje aj zber odpadov na zhodnotenie, t.j. zberový papier, sklo PET fľaše, textil, železný šrot a zber nebezpečných odpadov, t.j. akumulátorov, žiariviek, odpadových olejov.

3.7 REKREÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Rekreačný priestor pre každodennú rekreáciu - oddych pre občanov obce predstavujú zelené plochy v sídle a jeho okolí a priestor pozdĺž vodných tokov (Blatnický potok a rieka Turiec). V Obci sú objekty využívané na chalupárčenie.

Významnejšie rekreačné priestory poskytuje svojím okolím mesto Martin, ktoré je z hľadiska rekreácie a cestovného ruchu podľa ÚPN-VÚC Žilinského kraja klasifikované ako cieľové mesto cestovného ruchu s medzinárodným významom. V rámci aglomerácie mesta sa nachádza stredisko horského turizmu, turistiky a zimných športov (Martinské hole). Ďalšími významnými rekreačnými lokalitami v dobrej časovej dostupnosti sú najmä Blatnická, Valčianska a Jasenská dolina a kúpeľné mesto Turčianske Teplice.

V bezprostrednom okolí posudzovanej lokality sa rekreačno - športové objekty nenachádzajú.

3.8 KULTÚRNOHISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

V obci sa nachádzali dva kaštiele a kaplnky na cintoríne. Kaštieľ rodiny Benických bol z roku 1763 a kaštieľ rodiny Rakovských bol starší.

Zo zachovaných pamiatok je to Hrobka Rakovských, ktorá bola vystavaná v neogotickom slohu v roku 1906 a je zapísaná do národného kultúrneho dedičstva.

3.9 ARCHEOLOGICKÉ LOKALITY ÚZEMIA, PALEONTOLOGICKÉ NÁLEZISKÁ A VÝZNAMNÉ GEOLOGICKÉ LOKALITY

Podľa UP VUC Žilinského kraja je v okrese Martin evidovaných 13 archeologických lokalít v nasledovných sídlach: Belá – Dulice (2 Hradiská), Blatnica (1 Hradisko, 1 Sídlisko), Bystrička (1 Hradisko), Krpeľany (1Hradisko), Martin – Priekopa (1 Hradisko, 1 Hrádok), Ratkovo (1 Hradisko), Sklabiňa (1 hradisko), Sučany (1 Hradisko, 1 Pohrebisko), Valča (1 Hradisko). Tieto známe archeologické lokality sú mimo posudzovaného územia.

Prvé stopy osídlenia územia dnešného Rakova pochádzajú z mladšej doby kamennej – eneolitu (bolo tu púchovské sídlisko). V bezprostrednej blízkosti riešeného územia nie je známe archeologické nálezisko alebo lokalita. Nakoľko ale v území nebol robený plošný archeologický prieskum je potrebné pri zemných prácach postupovať v zmysle platnej legislatívy a v spolupráci s Krajským pamiatkovým úradom v Žiline, nakoľko nie je vylúčené, že pri týchto prácach môžu byť odkryté nové dosiaľ neznáme náleziská.

4 SÚČASNÝ STAV KVALITY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

4.1 OVZDUŠIE

V Turčianskej kotline sú nevhodné rozptylové podmienky emisií (štatisticky zistené) charakterizované podľa údajov poskytnutých SHMÚ Bratislava veľkou početnosťou stavov bezvetria a malých rýchlostí vetra do 2 $m.s^{-1}$. Celková ventilovanosť kotliny je podľa hodnotenia SHMÚ slabá. Slabé prevetrávanie je znásobované častými inverznými stavmi atmosféry, ktoré zabraňujú rozptylu emisií znečisťujúcich látok vo vyšších vrstvách atmosféry a tieto sú vtedy koncentrované v prízemnej vrstve ovzdušia. Inverzie sa vyskytujú hlavne vo večerných a nočných hodinách najmä na jeseň a v zime.

Významnými zdrojmi znečistenia ovzdušia v širšom území sú predovšetkým Martinská teplárenská, a.s., technologické zdroje znečisťovania ovzdušia pôsobiace v bývalom areáli ZŤS, Ecco Slovakia, ŽOS, a.s..

V priebehu 90. rokov došlo v okrese Martin k rapídnemu poklesu vypúšťaných znečisťujúcich látok. Dôvodom bolo zníženie výroby, zánik niektorých podnikov, prechod na ušľachtilejšie palivo – zemný plyn pri niektorých zdrojoch, vyradenie starých kotlov, modernizácia kotlov a spaľovanie nízkosírneho paliva v Martinskej teplárenskej, a.s. a v súčasnosti prechod na spaľovanie biomasy (štiepka). Naopak došlo k rastu intenzity automobilovej dopravy a množstvu vypúšťaných znečisťujúcich látok z tohto zdroja. Vývoj regionálneho emisného zaťaženia v okrese Martin od roku 2000 možno na základe údajov zverejnených v NEIS sledovať v nasledovnej tabuľke. Z tabuľky vyplýva, že od roku 2000 došlo k výraznému poklesu všetkých základných znečisťujúcich látok s výnimkou TOC (prchavých organických látok), kde došlo v období rokov 2002 až 2008 k významnému nárastu a od roku 2009 sa ich množstvo pohybuje pod úrovňou zo začiatku milénia. Aj hodnota CO zaznamenala pokles ale už v rokoch 2018-2019 prekročila množstvo CO v roku 2000.

Tab.6 Prehľad emisií znečisťujúcich látok v okrese Martin (t/rok)

ROK	TZL (t/rok)	SO_2 (t/rok)	NO_x (t/rok)	CO (t/rok)	TOC (t/rok)
2000	233,217	1 414,920	441,072	346,237	87,508
2001	206,414	1 477,323	453,309	337,432	97,765
2002	166,117	1 388,616	415,762	470,754	187,416
2003	160,919	1 382,625	413,405	471,590	240,074
2004	125,371	1 315,943	439,664	455,438	229,588
2005	84,242	1 257,384	458,097	238,608	127,731
2006	62,705	895,214	359,195	195,214	127,488
2007	47,262	795,871	332,585	165,833	130,756
2008	45,175	902,392	372,544	155,581	126,128
2009	38,476	925,902	359,146	160,514	71,431
2010	34,090	798,219	322,483	150,922	83,305
2011	30,307	748,099	320,990	154,578	84,121
2012	26,577	874,095	333,434	127,571	90,384
2013	25,450	559,167	282,098	132,937	72,600
2014	22,103	419,288	253,464	105,502	73,538
2015	23,931	458,441	261,660	110,689	70,963
2016	27,401	523,891	302,270	118,844	59,552
2017	25,745	499,269	303,397	127,963	60,711
2018	23,745	414,964	276,968	414,964	59,886
2019	24,021	357,658	285,996	357,658	65,156

Zdroj: NEIS, www.air.sk

4.2 HLUK

Akustické pomery obce Rakovo sú určované predovšetkým mobilnými v menšej miere stacionárnymi zdrojmi hluku.

Mobilné zdroje sú automobily jazdiace predovšetkým po ceste I/65, a okolitých miestnych komunikáciách.

Stacionárne zdroje hluku sú situované predovšetkým v zóne drobnej výroby južne od posudzovanej lokality, ale bez významného vplyvu na obytnú zástavbu obce.

4.3 HORNINOVÉ PROSTREDIE

Z hľadiska možnosti aktivácie geodynamických javov je záujmové územie vzhľadom na jeho sklonitosť klasifikované ako stabilné.

4.4 POVRCHOVÉ A PODZEMNÉ VODY

Povrchové vody

Kvalita povrchových a podzemných vôd širšieho územia vyplýva z charakteru urbánneho prostredia. Riešené územie a jeho okolie predstavuje silne urbanizovanú krajinu viazanú na údolnú riečnu nivu. Zdrojmi znečistenia povrchových a podzemných vôd sú najmä priemysel, komunálne odpadové vody, skládky odpadov a poľnohospodárska činnosť.

Pre sledovanie kvality povrchových vôd je v širšom území zriadené SHMÚ Bratislava odberné miesto Turiec – Vrútky, riečny km 3,5, pre vyhodnotenie tried čistoty podľa jednotlivých ukazovateľov.

Tab. 7 Kvalita povrchových vôd Váhu

Profil	Ukazovatele podľa STN 75 7221				
	A	B	C	D	E
rieka Váh					
Dubná Skala	II	II	III	II	III
rieka Turiec					
Vrútky	II	II	III	II	III

Vysvetlivky :
A - ukazovatele kyslíkového režimu
B - základné chemické ukazovatele
C - doplňujúce chemické ukazovatele
D - ťažké kovy
E - biologické a mikrobiologické ukazovatele
I najnižší stupeň znečistenia
V najvyšší stupeň znečistenia

Zdroj: Kvalita povrchový a podzemných vôd 2005 – 2006, SHMÚ Bratislava

Kvalita ostatných povrchových tokov územia nie je sledovaná. Podľa terénnych zisťovaní sa na ich znečisťovaní podieľa hlavne osídlenie.

Podzemné vody

Záujmová lokalita bola v rámci IG a HG prieskumu v máji 2021 preverená aj z hľadiska prítomnosti kontaminantov v podzemných vodách. Počas realizácie geologického prieskumu boli analyzované nasledovné ukazovatele znečistenia: BTEX, PAU, CIU, nepolárne extrahovateľné látky (NEL) a ťažké kovy As, Cd, Cr, Cu a Pb . Vzorky vody boli odobrané zo 6-tich vrtov. Výsledky prieskumu uvádzame v nasledovnej tabuľke:

Tab. 8 Výsledky analýz kvality podzemných vôd

Ukazovateľ	VS-1 v mg/l	VS-7 v mg/l	VS-15 v mg/l	VS-21 v mg/l	VS-22 v mg/l	VS-26 v mg/l	ID kritéria (ID) v mg/l	IT kritéria obytné zóny (IT) v mg/l
Arzén	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	0,05	0,10
Kadmium	<0,0004	<0,0004	<0,0004	<0,0004	<0,0004	<0,0004	0,005	0,02
Chróm	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	<0,0010	0,15	0,30
Meď	0,0029	<0,0010	0,0017	<0,0010	0,0014	<0,0010	0,20	0,50
Olovo	<0,0050	<0,010	<0,010	<0,005	<0,005	<0,005	0,10	0,20
BTEX	<0,0016	<0,0016	<0,0016	<0,0016	<0,0016	<0,0016	V	V
PAU	<0,00037	<0,00037	<0,00037	<0,00037	<0,00037	<0,00037	V	V
CIU	<0,006	<0,006	<0,006	<0,006	<0,006	<0,006	V	V
NEL	<0,05	<0,05	<0,05	<0,005	<0,005	<0,005	0,50	1,00

Z vyššie uvedených výsledkov analýz vyplýva, že ani v jednom vrte neboli prekročené ID ani IT kritéria smernice MŽP SR č. 1/2015-7 z 28. januára 2015 na vypracovanie analýzy rizika znečisteného územia.

4.5 PÔDY

V riešenom území boli v rámci IG a HG prieskumu robené podrobnejšie prieskumy kvality pôdy z hľadiska jej možnej kontaminácie. Celkovo bolo odobratých 53 vzoriek pôdy z 11-tich vrtov a v prípade NEL z viacerých horizontov. Vzorky boli analyzované za účelom určenia stupňa kontaminácie prostredia a koncentrácie vybraných kvalitatívnych ukazovateľov. Vlastné analýzy boli vykonané v laboratóriu ALS Slovakia, Bratislava. Vzorky pôdy boli analyzované na ukazovatele: BTEX, PAU, CIU, nepolárne extrahovateľné látky (NEL) a ťažké kovy As, Cd, Cr, Cu a Pb. Spomedzi sledovaných skupín látok, menovite organických kontaminantov boli vybraté v tomto prípade ako najpreukaznejšie NEL-IČ, ktoré zastupujú skupinu látok súvisiacich s ropným znečisteným. Z výsledkov analýz nebolo zistené prekročenie indikačných a intervenčných kritérií smernice MŽP SR č. 1/2015-7 z 28. januára 2015 na vypracovanie analýzy rizika znečisteného územia. Skúmané územie hodnotíme z hľadiska environmentálnych záťaží ako územie bez environmentálnej záťaže.

4.6 SKLÁDKY

Priamo v posudzovanej lokalite sa nenachádza žiadna skládka odpadov ani iným spôsobom devastovaná plocha.

4.7 RASTLINSTVO A ŽIVOČÍŠSTVO

Už sám charakter riešeného územia, širšie územie centrálnej časti mesta nedávajú predpoklad prítomnosti územne kvalitnej biote.

Najintenzívnejší vplyv na živočíšstvo v dotknutom území je vplyv poľnohospodársky a rozši-rujúcou sa zástavbou, ktorý je spojený so zvýšeným ruchom vytláčajúcim živočíchov z miest pobytu. Jedným z najvýznamnejších dopadov antropizácie je existencia početných migračných bariér. Podstatná premena z pôvodnej prírodnej krajiny na krajinu silne využívanú, že toto územie dnes už nie je veľmi bohaté na

živočíšne druhy. Rastlinstvo i živočíšstvo bolo vytlačené do miest s menšou degradáciou pôvodných biotopov viažucich sa k vodným plochám a tokom, resp. k lesným biotopom v širšom okolí.

4.8 ZDRAVOTNÝ STAV OBYVATEĽSTVA A CELKOVÁ KVALITA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA PRE ČLOVEKA

Syntetickým ukazovateľom úrovne životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných pomerov je stredná dĺžka života, t.j. nádej na dožitie. Po roku 1991 pokles celkovej úmrtnosti, ale najmä dojčenskej a novorodeneckej sa prejavil v predĺžení strednej dĺžky života pri narodení. Podľa ŠÚ SR priemerná stredná dĺžka života pri narodení v okrese Martin v rokoch 2010 - 2014 bola u mužov 73,75 a žien 81,05. rokov. Priemerná dĺžka pri narodení mierne vzrástla u oboch pohlaví. Vidieť pomerne vysoký rozdiel medzi výškou dožitia sa u mužov a u žien (cca 7,3 roka v prospech žien). Pre demografický vývoj v SR je charakteristický dlhodobý pokles pôrodnosti aj v oblastiach s doteraz priaznivou natalitou. Platí to aj pre Žilinský kraj i okres Martin. V roku 2014 sa narodili v obci Rakovo 3 detí a v roku 2015 to bolo 4 deti.

K základným charakteristikám zdravotného stavu obyvateľstva, odrážajúcich ekonomické, kultúrne, životné a pracovné podmienky patrí aj mortalita. Výška ukazovateľov celkovej úmrtnosti závisí však nielen od uvedených podmienok, ale ju bezprostredne ovplyvňuje aj veková štruktúra obyvateľstva. V sídle Rakovo v roku 2015 nezomrel žiaden obyvateľ.

Úmrtnosť podľa príčin smrti, podobne ako v celej republike, tak aj v Žilinskom kraji i v okrese Martin a jeho sídlach dominuje úmrtnosť na ochorenia obehovej sústavy, predovšetkým ischemické choroby srdca a nádorové ochorenia. Päť najčastejších príčin smrti: kardiovaskulárne ochorenia, zhubné nádory, vonkajšie príčiny (poranenia, otravy, vraždy, samovraždy a pod.), choroby dýchacej sústavy a ochorenia tráviacej sústavy, majú za následok 91- 95 percent všetkých úmrtí. Z porovnania štatistík za dlhšie obdobie je zrejmé, že v štruktúre úmrtnosti podľa príčin smrti nedochádza v posledných rokoch v SR k podstatným zmenám.

Štatisticky v roku 2014 zomrelo v okrese Martin celkom 879 obyvateľov, z toho v dôsledku nádorových ochorení 221 obyvateľov (25,14 % z celkových úmrtí), v dôsledku chorôb obehovej sústavy 437 (49,72 %) obyvateľov, v dôsledku chorôb dýchacej sústavy 50 (5,69 %) a v dôsledku chorôb tráviacej sústavy 45 (5,12 %) obyvateľov, V dôsledku vonkajších zavinení zomrelo 50 (5,69 %) obyvateľov. Uvedená úmrtnosť na vybrané ukazovatele predstavovala v r. 2014 v okrese Martin spolu cca 91,36 % zo všetkých úmrtí. Zostávajúce percentá úmrtí pripadá na iné diagnózy (Zdroj: Počet zomretých na najčastejšie príčiny smrti podľa územia trvalého bydliska. www.statistics.sk, Demografia).

Hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov v priemere za veľké či menšie územné celky je pomerne zložité, pretože zdravie nie je iba neprítomnosť choroby, zdravotný stav je výslednicou fyzického, psychického a sociálneho zdravia. Podľa viacerých zdrojov má rozhodujúci vplyv životný štýl a správanie, nasledované životným prostredím, genetickými a biologickými faktormi a zdravotníckymi službami.

4.9 SYNTÉZA HODNOTENIA SÚČASNÝCH ENVIRONMENTÁLNYCH PROBLÉMOV POSUDZOVANEJ LOKALITY

Celkový charakter environmentálnej kvality územia prezentujeme na základe analýzy stavu zaťaženia zložiek životného prostredia a pôsobenia jednotlivých rizikových faktorov v regiónoch Slovenskej republiky, ktorú spracovala SAŽP v roku 2010 a vydala ako publikáciu s názvom „Environmentálna regionalizácia SR“.

Jedným zo syntetických materiálov je regionalizácia SR a vyjadrenie stupňa environmentálnej kvality územia, ktorý je prezentovaný na nasledovnom obrázku. Podľa použitej metodiky je oblasť okolia Martina charakterizovaná ako prostredie vyhovujúce až mierne narušené. Dôvodom je predovšetkým znečistenie ovzdušia tuhými znečisťujúcimi látkami, znečistenie povrchových vôd a nízka ekologická kvalita územia.

Obr.5 Regióny environmentálnej kvality (SAŽP, 2010)

